

SFIR
Svenska Föreningen för Immaterialrätt

Justitiedepartementet
Registrator
Grundlagsenheten
1033 33 Stockholm

Remiss: Delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94)

Svenska föreningen för immaterialrätt (SFIR) har getts möjlighet att yttra sig över Vallagskommitténs delbetänkande, Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94). SFIR främjar intresset för och kunskapen om immaterialrätt, främst patenträtt, varumärkesrätt, mönsterrätt, växtförädlarrätt, namn- och firmarätt samt skydd mot otillbörlig konkurrens. Föreningen vill genom sin verksamhet bidra till en ändamålsenlig och enhetlig utveckling av lagstiftning och rättstillämpning på detta område, såväl i Sverige och de övriga nordiska länderna som på det vidare, internationella planet. SFIR, som grundades år 1908, samlar numera cirka 750 individuella medlemmar från breda kretsar inom föreningens intresseområde: akademi med allt från professorer till studenter via domare, industriföreträdare och myndighetsrepresentanter till ombud av skilda slag som advokater, patent- och varumärkesombud.

Med en sådan inriktning och medlemskrets besitter inte föreningen någon särskild sakkunskap att uttala sig om själva huvudföremålet för Vallagskommitténs betänkande. Men SFIR tar tacksamt emot den erbjudna möjligheten att kommentera några förhållanden i betänkandet som faller inom dess kompetensområde. De rör det som sägs om varumärken och andra kännetecken, främst s. 171 och 175 f. i betänkandet med vissa motsvarigheter i Bilaga 1, som återger kommittédirektivet (Dir. 2011:97) på s. 214.

Varumärkes- och firmaskyddets begränsningar till användning i näringsverksamhet

Enligt varumärkeslagen (2010:1877) kan ensamrätt till varukännetecken förvärfas av var och en avseende varor eller tjänster som tillhandahålls i en näringsverksamhet. Detsamma gäller beträffande gemensamma varumärken (kollektivmärken) och andra varukännetecken i näringsverksamhet. Ensamrätten förvärfas genom inarbetning eller registrering. Dessutom finns firmalagen (1974:156) som avser skyddet för en näringsidkares verksamhet och som kan förvärfas på samma sätt som varukännetecken.

Känneteckensskydd avser normalt endast "förväxlingsbarhet", dvs. mellan identiska eller liknande tecken för identiska eller liknande kommersiella verksamheter. All annan användning, dvs. utanför näringsverksamhet, av det som utgör skyddade varukännetecken, kollektivmärken eller näringskännetecken förblir fri. Tecknen kan som sådana användas för beskrivningar, lojala jämförelser, samlingar, publicering i böcker m.m. i sådana syften, och är det fråga om ordmärken är det som huvudregel i sin ordning att en konkurrerande näringsidkare använder ett identiskt ord som sökord i databaser som Google AdWords och liknande. Det är endast i den kommersiellt präglade konkurrensrelationen som kännetecken har ett lagskydd. Men välkända tecken har även ett utvidgat skydd utan förväxlingsrisk mot snyltande och urvattnande användning i näringsverksamhet.

SFIR
Svenska Föreningen för Immaterialrätt

Eftersom varumärkeslagstiftningen är samordnad på EU-plan, styrs den i mångt och mycket till sin omfattning och räckvidd av EU-lagstiftningen. En viss utvidgning av det skyddsbara området till att avse något annat än att särskilja varor eller tjänster är visserligen möjligt enligt artikel 5.5 i direktiv 2008/95/EG den 22 oktober 2008 om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar (som ersatt rådets tidigare direktiv 89/104/EEG av den 21 december 1988). Men det är en bestämmelse som Sverige hittills inte har genomfört, och det kan starkt ifrågasättas hur användbar den bestämmelsen skulle vara för det aktuella sammanhanget även om den genomfördes i svensk rätt, eftersom den avser skyddet för ett välkänt kommersiellt tecken mot en användning av tecknet ifråga utan skälig anledning på ett sätt som riskerar att drar otillbörlig fördel av eller vara till förfång för varumärkets särskiljningsförmåga eller renommé.

Onödiga registreringar?

Föreningen har stor förståelse för politiska partiers önskan och behov av att profilera sig med benämningar, tecken och symboler som är särskiljande från andra partiers liknande redskap. Det är också fullt förståeligt att man vill ha en skyddad sfär kring sådana kännetecken så att de inte kan förväxlas med något annat politiskt partis eller rörelses.

Önskan att synas, märkas och vara eller ha ett varumärke tycks numera prägla inte bara de kommersiella aktörer som känneteckenslagstiftningen kommit till för att skydda. Det är ett genomgående drag inom många samhällssegment. Dels talas det allt oftare om personers, verksamheters, myndigheters, städers med fleras "varumärke" i en delvis överförd bemärkelse som ett slags kvalitet. Och det är även vanligt att exempelvis myndigheter eller sammanslutningar av olika slag, som inte har någon kommersiell verksamhet, ansöker om registrerat varumärkesskydd för sina tecken inklusive logotyper och andra symboler. Det understryks också av konstaterandet på s. 171 i betänkandet:

För tillfället har flera av de etablerade partierna också registrerat symboler och partibeteckningar som figur- eller ordmärke. I maj 2012 fanns hos Patent- och registreringsverket 32 varumärken registrerade som figur- eller ordmärke med politiska partier eller politiska organisationer som innehavare. Fyra ansökningar var under beredning.

Men SFIR frågar: i vilket syfte? En sådan registrering är i princip rättsligt överksam, om den inte ska användas för att särskilja kommersiella varor och tjänster vid försäljning eller marknadsföring. Dessutom måste ett registrerat varumärke användas i näringsverksamhet för att kunna upprätthållas. Utan att en sådan användning kan visas kan märket bringas att upphöra efter fem år, från registreringen alternativt efter ett senare uppehåll om tecknet först har tagits i verkligt kommersiellt bruk. Föreningen inser att det kanske kan finnas kommersiella produkter i sammanhanget som kurser med avgift eller t-tröjor mot betalning. Medan det borde höra till undantagen, blir träffar i partiets namn eller prylar med partitecknet utan kostnad ett sätt att belöna och knyta upp lojala supportrar eller användbara som PR-gåvor. Men då räknas användningen inte, se EU-domstolen den 15 januari 2009 i mål C-495/07, REG 2009 s. I-137.

Det är visserligen i sak en korrekt beskrivning när känneteckensskyddet omtalas på s. 171 i betänkandet:

Skyddet enligt varumärkeslagen och firmalagen är kommersiellt och innebär ensamrätt till namn och symboler för att från andras varor eller tjänster kunna skilja sådant som partierna själva tillhandahåller i sin verksamhet.

Men den blir i sitt sammanhang lätt vilseledande, genom att avsnittet på samma sida inleds med:

SFIR
Svenska Föreningen för Immaterialrätt

Det finns i dag inget valtekniskt skydd för partiernas symboler. Däremot finns ett privaträttsligt skydd för symbolerna. Skyddet följer reglerna om skydd för varumärken och andra varukännetecken för varor eller tjänster som tillhandahålls i en näringsverksamhet och som var och en kan förvärva ensamrätt till enligt varumärkeslagen (2010:1877) genom registrering eller inarbetning...

För den som inte är väl insatt i det immaterialrättsliga systemet blir det därför enligt föreningens mening olämpligt, delvis felaktigt och riskerar i varje fall att ge upphov till missförstånd om rättsläget beskrivs som på s. 175 f.:

Av uppräknningen i 1 kap. 4 § varumärkeslagen framgår att inte bara partiernas symboler utan också deras partibeteckningar kan omfattas av det skydd som varumärkeslagen ger. Det privaträttsliga skydd som varumärkeslagen ger innebär dock inte någon garanti mot illojala förfaranden i samband med val, eftersom de båda regelsystemen inte har någon direkt koppling till varandra. Om någon använder en symbol som är identisk eller förväxlingsbar med ett annat partis registrerade figur- eller ordmärke i samband med val får detta inte någon effekt på valutgången, även om den som gjort varumärkesintrånget kan dömas för det.

För det första kan skyddet visserligen omfatta alla slags tecken med särskiljningsförmåga. Men det gäller givetvis inte för vilken verksamhet som helst, utan som sagt endast i näringsverksamhet. Det stämmer då knappast på ett politiskt partis verksamhet, eller i varje fall endast marginella delar av den verksamheten. *För det andra* kan det visst finnas ett skydd mot ett illojalt utnyttjande enligt både varumärkes- och firmarätten. Skyddet för välkända märken är utvidgat mot snyltning och skada exempelvis genom urvattning. Men inte heller det gäller för vilken verksamhet som helst, utan endast i näringsverksamhet. Och *för det tredje* det är således inte korrekt att tala om ett "varumärkesintrång" i samband med en illojal eller förväxlingsbar användning av politiskt partis registrerade figur- eller ordmärke i samband med val, valpropaganda eller över huvud taget i samband några andra verksamheter som inte utgör näringsverksamhet. Näringsverksamhet är visserligen ett vidsträckt begrepp men så vidsträckt att de omfattar politiska partiers normala verksamhet är det inte.

Slutsats

Sammanfattningsvis delar SFIR utredningens syn på s. 176 om det rimliga i "att ett system som uttryckligen tillåter partisymboler på valsedlarna kompletteras med regler som ger ett effektivt skydd för symbolerna även vid val." Ett skydd mot förväxlingsbara partibeteckningar och/eller symboler kan framstå som både motiverat och behövligt. Men i den mån ett sådant behov och skydd ska ha rättslig effekt, måste det identifieras och regleras på annat sätt än genom den nuvarande immaterialrättsliga lagstiftningens regler om varumärken och firma, som inte ger utrymme för ett skydd utanför näringsverksamhet.

Detta svar har utformats av föreningens ordförande och kommunicerats med föreningens styrelse innan det expedierats av SFIR:s sekreterare, advokat Erik Sandgren.

Stockholm den 30 april 2013

Marianne Levin
Professor, jur. dr, dr h.c.
Ordförande SFIR